

Zprávy a oznámení

Pokroky matematiky, fyziky a astronomie, Vol. 68 (2023), No. 1, 63–65

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/151603>

Terms of use:

© Jednota českých matematiků a fyziků, 2023

Institute of Mathematics of the Czech Academy of Sciences provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This document has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library*
<http://dml.cz>

Zprávy oznámení &

KAREL ZÁVĚTA, FYZIK
GENTLEMAN

Foto: Tomáš Kmječ

Karel Závěta byl významnou osobností fyziky kondenzovaných látek. Před 67 lety, prvního února 1956, nastoupil do tehdejšího Ústavu technické fyziky ČSAV, dnešního Fyzikálního ústavu AV ČR. Svou vědeckou dráhu započal v oddělení magnetismu vedeném J. Brožem. Zapojil se do studia feritů a v této problematice pokračoval ve spolupráci se S. Krupičkou. Tématem jeho kandidátské práce bylo využití elektrické vodivosti k měření magnetokalorického jevu. Několik let pak zastával funkci vědeckého tajemníka ústavu.

Během půlroční stáže ve skupině K.P. Bělova na Moskevské státní univerzitě se zabýval fyzikálními vlastnostmi monokrystalů feritů a navrátil se do již mezitím přejmenovaného Ústavu fyziky pevných látek. V 60. letech ve spolupráci se skupinou E. Trinklera z Lotyšské akademie věd v Rize studoval vliv gama záření

na magnetické vlastnosti feritů. O magnetických vlastnostech pevných látek přednášel na Matematicko-fyzikální fakultě Univerzity Karlovy. V letech 1968 a 1969 působil jako hostující profesor na University of Maryland, kde pokračoval ve výzkumu vlastností feritů pomocí feromagnetické rezonance, vedl zde semestrální přednášky o vybraných problémech magnetismu pevných látek a přednesl i řadu zvaných přednášek na prestižních amerických univerzitách.

Po návratu z USA došlo v důsledku normalizace k omezení jeho kontaktů se zahraničními vědci a nebyly mu povoleny služební výjezdy do zahraničí. Ve spolupráci s J. Šestákem se začal zabývat amorfními magnetickými materiály, připravovanými jako prudce chlazená skla obsahující oxid železa. Navázal spolupráci se skupinou J. Schneidera v Drážďanech v rámci výzkumu amorfních materiálů, který byl v 70. letech obohacen o studium vlastností magnetických kovových skel ve formě tenkých pásků připravovaných ve skupině P. Duhaje ve Fyzikálním ústavu SAV. Úspěšné výsledky výzkumu amorfních materiálů ve spolupráci s drážďanskou skupinou byly v r. 1982 odměněny společnou cenou ČSAV a AdW DDR. Od počátku 80. let se K. Závěta na půdě Fyzikálního ústavu s využitím skenovací elektronové mikroskopie zabýval ve spolupráci se skupinou K. Jurka magnetickou doménovou strukturou amorfních pásků. O něco později navázal těsnou a plodnou spolupráci s T. Zemčíkem z ÚFM ČSAV v Brně, kdy ke zkoumání magneticky uspořádaných amorfních látek začali využívat Mössbauerovu spektroskopii. Po úmrtí T. Zemčíka v roce 1993 se stal vedoucím laboratoře Mössbauerovy spektroskopie jako společného pracoviště MFF UK, FÚ AV ČR, PřF UK a ÚACH AV ČR v areálu MFF UK v Troji a byl jejím vedoucím až do roku

2009. Zasloužil se o rozvoj studia magnetických materiálů, zejména magnetických nanočástic a později multiferoických materiálů s využitím kombinace měření jejich magnetických vlastností a Mössbauerovy spektroskopie. Velmi plodnou se ukázala také jeho těsná spolupráce s E. Pollerem a později s O. Kamanem a V. Herynkem, se kterými se věnoval magnetickým nanočásticím oxidů železa a jejich využitím v medicíně pro hypertermii při léčbě nádorových onemocnění a jako kontrastních látek pro zobrazování pomocí jaderné magnetické rezonance. Kromě toho se K. Závěta zabýval ve spolupráci s Ústavem fyzikální chemie J. Heyrovského komplexním výzkumem katalytických vlastností zeolitů se zabudovanými ionty železa. V době svého působení na katedře fyziky nízkých teplot MFF UK byl školitelem nebo konzultantem řady bakalářských, diplomových či dizertačních prací a přednášel o Mössbauerově spektroskopii a magnetických nanočásticích v magisterském a doktorském studijním programu.

V letech 2008–2011 byl Karel Závěta spoluřešitelem grantu *Čeští vědci v exilu 1948–1989*, za nějž byla řešitelskému kolektivu udělena Cena Akademie věd ČR. Byl editorem sborníků řady konferencí a členem redakční rady *Czechoslovak Journal of Physics*. Řadu let se jako člen organizačních výborů podílel na pořádání cyklu konferencí *Soft Magnetic Materials*. V roce 2018 ještě přednášel, jak ostatně opakovaně při několika svých předchozích vystoupeních sám říkal, na své „poslední konferenci“, speciálně uspořádané u příležitosti jeho významného životního jubilea – *Mössbauer Spectroscopy in Materials Science 2018* ve Vile Lanna v Praze. Řídil se totiž svým oblíbeným citátem A. Mauroise: „Stárnutí je zlozvyk, na nějž opravdu zaměstnaný člověk nemá čas.“

Bohaté a různorodé vědecké činnosti se věnoval až do poslední chvíle. V loň-

ském roce spolu se svým zetěm P. Ripkou ještě upravoval a redigoval druhé vydání knihy *Magnetic sensors and magnetometers*. Na „Káju Závětu“ (jinak se o něm asi nikdo, kdo ho blíže znal, nezmínil) je radost vzpomínat i jako na jednoho z posledních gentlemanů ve fyzice, s velkou variabilitou elegantních motýlků pod krkem. Gentlemanem byl nejen svým vzhledem, ale hlavně svým citlivým přístupem ke všem kolegům, galantností k ženám a ochotou prodiskutovat jakýkoli problém. Jako znalec a milovník klasické hudby se rád účastnil mnoha koncertů, ozdoben typickým motýlkem s hudebním motivem not. Byl hrdý na svou široce rozvětvenou rodinu, kterou miloval a o které svým přátelům pravidelně podával rozsáhlý novoroční „report“. Patřil k těm, kteří bez zbytečného mentorování dokázali osobním příkladem pozitivně ovlivnit své okolí a proto budeme na našeho Káju rádi a dlouho vzpomínat.

Karel Závěta zemřel ve věku nedožitých devadesáti let dne 1. února 2023.

Zdeněk Arnold, Jaroslav Kohout,
Ladislav Skrbek

UDĚLENÍ CENY PROFESORA IVA BABUŠKY ZA ROK 2022

Česká společnost pro mechaniku a Jednota českých matematiků a fyziků udělily ve středu 30. listopadu 2022 Cenu profesora Iva Babušky za nejlepší práci v oboru počítačových věd pro studenty a mladé vědecké pracovníky, tentokrát již po devětatdvacáté. Významný český matematik Ivo Babuška (University of Texas at Austin, USA), který se v roce 2022 dožil 96 let, cenu založil v roce 1994.

Cenu profesora I. Babušky za rok 2022 získala Ing. Hana Horníková, Ph.D., z Fakulty aplikovaných věd ZČU v Plzni

za doktorskou disertaci *Preconditioning for linear systems arising from discretization of the Navier–Stokes equations using isogeometric analysis*. Práce je věnována iteračnímu řešení sedlobodových soustav lineárních algebraických rovnic. Jedním z jejích cílů bylo prozkoumat efektivitu moderních blokových předpokmiňovačů pro různé isogeometrické diskretizace. Výsledky numerických experimentů tvoří důležitou součást práce.

Na druhém místě se umístil Ing. Jan Rendl, Ph.D., z těžce plzeňské fakulty s disertací *Nonlinear dynamics of rotating systems with journal bearings*. Třetí místo patří Ing. Marku Tyburcovi, Ph.D., z Fakulty stavební ČVUT v Praze, který předložil svou doktorskou disertaci *Modularity-topology optimization of structures and mechanisms*.

Byla též udělena čestná uznání za diplomové práce. Hodnotitelská komise vybrala na první místo Mgr. Martinu Šarmanovou z Matematicko-fyzikální fakulty UK v Praze. Druhé místo obsadil se svou diplomovou prací Ing. Tomáš Hlavatý z Fakulty chemické technologie Vysoké školy chemicko-technologické v Praze a třetí byl Mgr. Jan Hruža z Matematicko-fyzikální fakulty UK v Praze.

Cena i další uznání jsou udíleny každoročně a jsou spojeny s finanční odměnou.

Karel Segeth

VÁCLAV ZIZLER OSMDESÁTILETÝ

Václav Zizler, kluk z hájenky u Rusálčina jezírka na Příbramsku, se 8. 3. 2023 dožil krásného jubilea 80 let.

Václav je odchovancem J. Kolomého. Byl také ovlivňován Z. Frolíkem. Během stáže v Seattlu v roce 1969 mu V. Klee řekl: *Do WCG spaces!* Spolu-práce s K. Johnem na toto téma pak vedla k napsání desítky špičkových článků. Vác-

lav pracuje ve svých oblíbených Markuševičových bázích, renormuje Banachovy prostory, studuje diferencovatelnost funkcí. . . Zmiňme alespoň jeho větu, že LUR renormace je vlastnost tří prostorů, či Devilleův–Godefroyův–Zizlerův hladký variační princip kvalitativně zesilující Ekelandův princip.

Václav byl a stále je společenský člověk. Všude, kde se nachází, obohacuje kolegy svými idejemi a nakažlivým entuziasmem. Například D. Preisse přitáhl ke studiu diferencovatelnosti funkcí na Banachových prostorech.

Václav svými výsledky umísťuje Prahu na světovou mapu Banachových prostorů. Vysloužil si respekt u hvězd první velikosti jako jsou/byli J. Lindenstrauss, W. B. Johnson, A. Pelczyński, S. Trojan-ski, G. Godefroy a M. Talagrand. Speciálně musím zmínit Václavovu zásluhu na vytvoření trvalého přátelství G. Godefroye s pražskou školou Banachových prostorů; Godefroy sám sebe nazývá naším „neseparabilním bratrem z Paříže“.

Václav vychoval řadu (post)doktorandů doma i v Kanadě – zejména připomínám P. Hájka, který nyní přebírá po Václavovi veslo v Banachových prostorech v Praze. S řadou spoluautorů Václav napsal 8 vědeckých monografií a dlouhý přehledový text do knihy *Handbook of the geometry of Banach spaces*. Zde musím zmínit V. Montesinose, který byl po Václavově boku duší skoro všech knižních opusů.

Václav se často stěhoval přes Atlantik. Důvodem bylo hlavně hledání dobré péče pro jeho autistickou dcerku Jarmilu – před půl rokem zesnula. Ta byla v jeho srdci až na prvním místě. Jinak je Václav zemitý Čech a cizina mu nikdy nesvědčila.

Milý Václave, díky za vše a přeji Ti hojnost Božího požehnání do let příštích!

Marián Fabian